

Bo bland landsmän – ideal eller nödlösning?

Stockholm är inte New York. I Stockholm finns inga etniska enklaver i stil med Chinatown. Det finns dock bostadsområden där mellan 20 och 40 procent av de boende tillhör samma etniska grupp. Att bo nära sina landsmän skapar trygghet men det betyder inte att dessa bostadsområden är några idylliska byar.

José Alberto Diaz, sociolog vid Integrationsverket, menar att invandrare ofta har mycket att vinna på att bo nära sina landsmän. Han hänvisar till forskning från USA som visar att etniska enklaver ger invånarna ekonomiska fördelar.

-- Folk får jobb, till och med illegala invandrare, säger han.

I Sverige kan detta ta sig uttryck i att småföretagare – pizzeriaägare, grönsaksgrossister, frisörer -- i första hand anställer släktingar, i andra hand andra landsmän och först i tredje hand söker personal utanför den egna etniska gruppen.

José Alberto Diaz pekar även på sociala fördelar med att bo nära sina landsmän.

-- Det kan innebära att man skapar strukturer för konfliktlösning genom den religiösa församlingen, säger han.

För äldre invandrare kan det vara en fördel att klara vardagslivet på sitt modersmål. För stressade småbarnsföräldrar kan det vara en poäng att det är lätt att få hjälp med hämtning på dagis om man bor nära sina släktingar.

Det politiska systemet, som grundas på geografiska enheter, betyder också att invandrare kan vinna politisk kraft genom att bo nära sina landsmän, säger José Alberto Diaz. Han nämner s-riksdagsmannen Yilmaz Kerimo som har assyrisk--syriansk bakgrund och kommer från Södertälje där många assyrier och syrianer bor.

Dessutom påpekar José Alberto Diaz att den som bor omgiven av landsmän får ett skydd mot diskriminering, rasism och mobbning.

Irene Molina, kulturgeograf vid Uppsala universitet, menar att det är mycket sällan som människor frivilligt väljer att bo tillsammans med sina landsmän.

-- De hamnar där det finns bostäder, vilket är i miljonprogramsområdena. Och folk i de områdena säger precis samma sak som de som har flyttat därifrån: det finns för många boende med sociala problem, för dåligt med resurser i skolorna, för dålig service när det gäller till exempel postkontor och banker, för sliten utemiljö, för dåligt underhållna lägenheter.

Att det finns fördelar med att bo nära sina landsmän, är det då bara en myt?

-- Ja. Det är att lägga skulden på offret – ”de bor så därför att de vill bo så”. Istället måste man fråga sig vad det finns för hinder som gör det omöjligt för dem att flytta därifrån. Till och med mäklare diskriminerar invandrare som vill köpa hus eller bostadsrätt.

Forskarna är alltså inte överens. Möjligtvis ligger sanningen någonstans mittemellan deras ståndpunkter: Miljonprogramsområdena har många brister, men så länge det är svårt att flytta därifrån vill många känna sig så hemma som möjligt. Och det gör man när man kan tala sitt modersmål med kassörskan på Vivo.

Etniska enklaver

Kartan visar de bostadsområden i Stockholms län där en etnisk grupp tenderar att dominera. Siffrorna grundas på de boendes födelseland. Om man dessutom vill räkna med invandrarnas barn, som är födda i Sverige, blir siffrorna ungefär dubbelt så höga.

Apoteksskogen och Smedby, Upplands Väsby – finnar (10,2 av de boende är födda i Finland.)

Kista, Stockholm – iranier (9,2 procent av de boende är födda i Iran.)

Fittja, Botkyrka – kurder (14,7 procent av de boende är födda i Turkiet. Av dem är ungefär hälften kurder. Till detta kommer kurder födda i Irak, Syrien och Iran.)

Hallunda och Norsborg, Fittja – syrianer och assyrier (15,2 procent av de boende är födda i Turkiet, Syrien, Libanon och Irak. Av dem är de allra flesta assyrier eller syrianer.)

Ronna och Geneta, Södertälje – syrianer och assyrier (20,1 procent av de boende är födda i Turkiet, Syrien, Libanon och Irak, av dem är de allra flesta assyrier eller syrianer)

Källor: Stockholms stads utrednings- och statistikkontor, Stockholms läns landsting samt Inregia AB. Siffror från 31/12 1999.

Ingen folkgrupp dominerar helt någonstans

Inget bostadsområde i Sverige domineras helt av en etnisk grupp. I de allra flesta invandrartäta områden är det istället den etniska blandningen som är slående. I exempelvis Rinkeby är andelen invånare födda i Turkiet 8,5 procent och andelen födda i Somalia 7,6 procent. Och då är turkar och somalier de största grupperna i Rinkeby.

Varför är det så? Invandrargrupperna i Sverige är förhållandevis små. De har inte kunnat bli självförsörjande på arbetstillfällen och service som kineserna i Chinatown. Dessutom har kommunplaceringen av flyktingar lett till att nyanlända personer har spridits till miljonprogramsområden över hela landet.

Syrianer och assyrier tar makten över sin vardag

Fem butiker, två restauranger och en frisersalong i en rektangulär betongkloss vid tunnelbanans ändstation. Ett slitet och mörkt inomhuscentrum – men också en symbol för hur invånarna i ett bostadsområde kan stärka kontrollen över sin vardag.

Syrianer och assyrier präglar Hallunda och Norsborg i norra Botkyrka. Deras närvaro är påtaglig: i gången från tunnelbanan finns affischerna som annonserar assyriska och syrianska konserter, där finns två syrianska kyrkor, där finns en rad småföretag ägda av syrianer och assyrier.

Och där finns tre syrianska organisationer – Syrianska riksförbundet, Syrianska ungdomsförbundet och Arameisk–syrianska kultur- och idrottsföreningen – som 1999 köpte Norsborgs centrum av fastighetsbolagen Botkyrkabyggen och Länsfastigheter.

-- Vi ville trygga en stabil ekonomisk utveckling för föreningarna, säger Gabriel Melki, ordförande i Syrianska ungdomsförbundet.

Han menar att köpet också har gett de boende i området en möjlighet att påverka närmiljön.

-- Syrianer som bor området har uppmärksammat att det har sett skräpigt ut kring centrum. Så nu har centrumstyrelsen sagt upp det städbolag man anlidade och istället anställt en egen fastighetsskötare, säger Gabriel Melki.

I framtiden hoppas han att föreningarna ska kunna få till stånd ett äldreboende för syrianer och assyrier i Hallunda och Norsborg.

Gabriel Melki har hela familjen i Norsborg. Kvar i föräldrahemmet bor hans fyra yngsta syskon. Förutom dem och brodern med fru och barn bor hans farbror och faster också i området.

-- Vi syrianer är en utsatt grupp, historiskt sett. Vi vill gärna känna tryggheten i att bo nära varandra. Kyrkan spelar en viktig roll. Det krävs ett visst antal familjer som bor nära kyrkan och underhåller den, säger han.

Själv har han ganska nyligen gift sig och flyttat från föräldrarnas hyresrätt till en bostadsrätt – också den i Norsborg. Och han jobbar på Arbetsförmedlingen i Hallunda alldeles intill.

-- Jag trivs bra här. Kanske blir det annorlunda när jag får barn. Min bror ser ju att det finns skillnader när det gäller skolorna.

Samtidigt kan Gabriel Melki se nackdelar med att ha sina landsmän in på knuten.

-- Det här alla-känner-alla-stuket, det kan upplevas som jobbigt för dem som inte kan skapa en distans till det. Unga tjejer kan känna att de har en kikare på sig när de rör sig i området. Men mycket av det har släppt.

Ismail Hafiz äger kläd- och leksaksbutiken Samanta i Norsborgs centrum. Till skillnad från de flesta andra småföretagare där är han inte syrian eller assyrier utan arab. Men han känner sig inte diskriminerad av sina syrianska hyresvärdar.

-- När jag fick översvämning i butiken så ryckte hyresvärdens ut och sanerade direkt, berättar han.

Nackas Little Italy

Rödvin i dricksglas, Rai Uno på parabolteven och Alfa Romeo på parkeringen. Till italienska föreningen i Alphyddan i Nacka kommer äldre italienare varje dag året om. Men föreningen är inte bara Italien: bredvid spelkorten på småborden ligger en och annan snusdosa.

Società Assistenziale Italiana (SAI, italienska hjälpföreningen) har 680 medlemmar. Kärnan i medlemskåren är pensionerade verkstadsarbetare som hämtades till Sverige mellan 1948 och 1970 för att jobba på Atlas Copco i Nacka. Resten är italienare från andra delar av Stockholm där italienska föreningar de senaste åren har lagts ner.

Föreningen huserar den nedlagda Svindersviks skola inte långt från Atlas Copcos fabriksområde i Sickla. Redan vid halv fyra på eftermiddagen är ett femtiotal män på plats.

På 1960-talet arbetade flera hundra italienare på Atlas. Många av dem bodde i baracker på fabriksområdet eller i hyreshusen intill. En pizzeria – en av Sveriges första – fanns i området och italienarna hade fått mark av kommunen för att bygga en bocciabana.

En central fråga var maten, berättar föreningens ordförande Ernesto Baccarini.

-- För dem som kom tidigt var det svårt att hitta det som behövdes. Men när jag kom hade Metro i Sickla skaffat in pasta och osötat bröd. Annat, som parmesanost, mortadella och salami, importerade man själv med bil när man åkte hem till Italien.

I dagens Sickla bor det 71 personer födda i Italien. Bocciabanan har rivits men en ny är under uppbyggnad. En pizzeria finns fortfarande i området men den drivs inte av någon italienare.

-- Folk dör eller flyttar. En del flyttar hem. Andra generationen italienare har lämnat Italien helt och hållet. Så blir det, säger Ernesto Baccarini utan bitterhet.